

Liikenne- ja viestintäministeriö

Saaristoasiain neuvottelukunnan ja saaristoasiain neuvottelukunnan yksityistielossityöryhmän lausunto hallituksen esitysluonnoksesta laiksi yksityistielain muuttamisesta (VN/15019/2025)

Liikenne- ja viestintäministeriön esityksen tavoitteena on sujuvoittaa tiekuntien hallintoa ja toimintaa ja sen avulla turvata muun muassa elinkeinoelämän ja yksityisteiden varrella sijaitsevan asutuksen edellyttämä liikkuminen. Tavoitteena on myös edistää liikenneturvallisuutta yksityisteillä. Esityksellä myös halutaan vahvistaa tieosakkaiden oikeusturvaa ja tasapuolista kohtelua. Yleisesti tavoitteena on selkeyttää, täsmentää ja johdonmukaistaa yksityistielain eräitä säännöksiä.

Saaristoasiain neuvottelukunta ja neuvottelukunnan yksityistielossityöryhmä eivät ota lausunnossaan kantaa esityksen sisältöön, vaan tuovat esille yksityistielosseja ja -lauttoja koskevan sääntelyn epätarkkuuden ja epävarmuuden valtion rahoituksen jatkumisesta, joka on elinehto toiminnan ylläpitämiseksi. Neuvottelukunnan ja lossityöryhmän näkemyksen mukaan nämä epäkohdat olisi helposti korjattavissa selkeyttämällä ja täsmentämällä niitä koskevaa sääntelyä yksityistielaisissa. Saaristoasiain neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä eivät ehdota uutta sääntelyä yksityistielosseihin ja -lauttoihin liittyen, vaan nykytilaa selkeyttäviä kirjauksia. On tärkeää, että yksityistiekunnat, joilla on yksityistielosseja ja -lauttoja hoidettavanaan, ymmärtävät heitä koskevan lainsäädännön sisällön.

Tausta

Yksitystiekuntien ylläpitämiä losseja ja lauttoja on Suomessa 20 ja niillä tehdään vuosittain noin 210 000 matkaa ajoneuvoilla. Henkilömäärällä mitattuna luku on vielä huomattavasti korkeampi. Eniten yksityistielosseja ja -lauttoja on järviolueilla, Saimaan saaristossa. Saariston asukkaille yksityistielossi- tai lauttayhteys on välttämätön työssäkäynnin, palvelujen saatavuuden, koulukuljetusten sekä elinkeinojen harjoittamisen vuoksi. Raskaiden ajoneuvojen, kuten jäteajoneuvojen, rakennusmateriaalien ja raakapuu kuljetusten kulku yksityisteiden päässä olevaan saaristoon tapahtuu losseilla ja lautoilla.

Valtion ylläpitämistä kahdesta muusta saariston liikennemuodosta, maantielautoista ja -losseista ja yhteysaluksista, ne poikkeavat siinä, että niiden hallinnointi ja operointi ovat yksityisten tiekuntien vastuulla. Maantienlauttojen ja -lossien sekä yhteysalusten toiminnasta ja niiden rahoituksesta vastaa puolestaan kokonaisuudessaan valtio. Yksitystielossien ja -lauttojen käyttäjät joutuvat osallistumaan yhteyksien rahoitukseen, koska valtionapu on tällä hetkellä vain 80 % korvauskelpoisista käyttö- ja kunnossapitokustannuksista.

Yksitystielossien ja -lauttojen toimintaan on kohdistunut toistuvaa epävarmuutta ja uhkia johtuen niitä koskevan sääntelyn puutteellisuudesta. Yksitystielosseille ja -lautoille myönnettävän valtionavun määrää ei ole pysyvästi määritetty. Epävarmuutta on lisännyt

koko yksityisteiden rahoituksen poukkoilevuus sen sijaan, että rahoitus olisi vakaalla ja ennustettavalla pohjalla. Saariston asukkaiden kannalta jatkuva epävarmuus nakertaa uskoa edellytyksiin asua ja investoida saaristoon.

Yksityistiellosseilta ja -lautoilta puuttuu lainsäädännöllinen turva

Saaristoasiain neuvottelukunnan ja yksityistiellossityöryhmän näkemyksen mukaan yksityistielailaissa ei säädetä yksityistiellosseista ja -lautoista riittävän selkeästi ja kattavasti. Yksityistielain 3 §:n 1 momentin 9 kohdan tiealueen määritelmäluettelo sisältää maininnan ”lautta laitureineen ja väylineen”. Muutoin yksityistiellosseista ja -lautoista ei ole mainintaa yksityistielailaissa. Esimerkiksi maantielailaissa oleva maantielauttoja ja -losseja koskeva sääntely on huomattavasti yksityiskohtaisempi ja selkeämpi.

Yksityistielain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus, jolla säädetään yksityistielossien ja -lauttojen valtionavusta. Vuoden 2026 alusta alkaen asetuksessa ei ole määriteltä rahoituksen vähimmäismäärää. Tämä aiheuttaa erittäin suurta huolta niissä tiekunnissa, joilla on yksityistielosseja ja -lauttoja ylläpidettävänä.

Liikenne 12-suunnitelman toimeenpano on toteuttamatta

Valtioneuvosto päätti osana Liikenne 12-suunnitelmaa koskevassa päätöksessään yksityisteistä seuraavasti:

Yksityisteiden lauttapaikkoja koskeva avustus on vähintään 80 % todellisista käyttö- ja kunnossapitokustannuksista. Yksityistielain muutostarpeita, mukaan lukien mahdollisuudet luoda valtiontakausmalli tiekuntien lainoille, arvioidaan lainsäädäntöhankkeen yhteydessä. Samalla tarkastellaan yksityistielossien avustamisen erottamista yksityistielavustuskokonaisuudesta, jotta sen rahoitus voidaan turvata erillisellä määrärahapäätöksellä. Valtio (liikenne- ja viestintävirasto ja Väylävirasto ja Lounais-Suomen elinvoimakeskus) laatii selvityksen maantielauttojen sekä yksityistielauttojen rajapinnoista ja kriteereistä erityisesti yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Yksityistielossien ja -lauttojen oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että avustusasetuksen muutos Liikenne 12 -suunnitelman kirjausten mukaisesti käynnistetään mahdollisimman pian, mikäli asetuksen muuttamista ei ole vielä käynnistetty. Neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä huomauttavat, että nyt lausunnolla olevassa yksityistielain muutosehdotuksessa ei ole tarkasteltu mahdollisuutta erottaa yksityistielossien ja -lauttojen rahoitus yksityisteiden rahoituksesta, niin että yksityistielossien ja -lauttojen voitaisiin turvata erillisellä määrärahapäätöksellä, vaikka Liikenne 12 -suunnitelman kirjauksessa näin todetaan.

Lisäksi neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä pitävät tärkeänä, että selvitys maantielauttojen sekä yksityistielauttojen rajapinnoista ja kriteereistä käynnistetään pian.

Yksityistielossien ja -lauttojen säätämisestä saaristolaisissa

Parhaillaan on vireillä saaristolain kokonaisuudistus, jonka yhteydessä on ollut esillä tarve säätää yksityistielossien ja -lauttojen asemasta ja niiden toiminnan sekä rahoituksen turvaamisesta osana saaristolakia. Liikenne - ja viestintäministeriö on suhtautunut

muutokseen kielteisesti perustellen kantaansa sillä, että asiasta säädetään yksityistielaisissa. Saaristoasian neuvottelukunta ja sen yksityistielossityöryhmä kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että yksityistielaisissa ei varsinaisesti säädetä yksityistielossien ja -lauttojen osalta juuri mitään eikä hallituksen esitysluonnos sisällä tätä koskevia muutosesityksiä. Saaristoasiain neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä korostavat pitävänsä hyvänä, että yksityistielosseista ja -lautoista säädettäisiin edelleen yksityistielaisissa, koska ne ovat osa yksityisteitä. Neuvottelukunta ja työryhmä kuitenkin peräänkuuluttavat selkeämpiä kirjauksia yksityistielosseista ja -lautoista yksityistielakiin. Tämä ei lisäisi sääntelyä, vaan selkeyttäisi nykytilaa.

Edellä olevaan viitaten saaristoasiain neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä esittävät, että:

- Yksitystielakia tulee päivittää niin, että se sisältää selkeät kirjatukset yksityistielosseista ja -lautoista. Esimerkkiä voi hakea maantielosseja ja -lauttoja koskevasta sääntelystä maantielaisista.
- Yksitystielaisissa tulee säätää siitä, että yksityisten lauttapaikkojen valtionapu on vähintään 80 % todellisista käyttö- ja kunnossapitokustannuksista.
- Lisäksi yksityistielossien rahoitus on eriytettävä yksityistiekokonaisuudesta ja rahoitus on turvattava omalla määrärahapäätöksellä.

Saaristoasiain neuvottelukunta ja yksityistielossityöryhmä

Puheenjohtaja, kansanedustaja

Sandra Bergqvist

Puheenjohtaja

Eeva-Liisa Inkeroinen

Tiedoksi:

Saaristoasiain neuvottelukunta
Kansliapäällikkö Pekka Pesonen
Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila
Yksikön päällikkö Sanna Sihvola